

Téma, které si pro zpracování v bakalářské práci kol. Hájková vybrala, je nelehké v řadě ohledů - především o něm existuje jen velmi málo odborné literatury, která by postihla jádro problému (snad nejbliže se k němu dostali už před třiceti lety Klima a a Bellugiová, srov. kap. The Heightened Use of Language v knize The Signs of Language). Poezií v českém znakovém jazyce se Zuzana Hájková zabývá jako první u nás (nechám-li stranou „prakticky“ orientované semináře, dílny apod.). Nemohla se proto opřít o už „hotové“ (např. o už publikované teoretické nebo jiné práce o sledovaném jevu), a čerpala tak jednak z literatury zahraniční, jednak ze svých vlastních zkušeností - a možná i ze zkušeností dalších neslyšících, kteří poezii v českém znakovém jazyce vytvářejí a předkládají publiku.

Bakalářská práce nepochybně naznačuje, že autorka má o zpracovávanou problematiku zájem. Uchopit tak speciální užití (jakéhokoliv) jazyka, jako je užití jazyka v poezii, ovšem vyžaduje (má-li práce nejen popisovat, že „takto to vypadá“, ale proniknout do podstaty sledovaného problému) alespoň základní literárně teoretické školení a/nebo alespoň bezpečné osvojení základních pojmů/termínů metajazyka, který bude při popisu, resp. při výkladu užíván. V této souvislosti bych se ráda zeptala, proč autorka (např. při vymezování pojmů/termínů verš, rytmus apod.) vycházela, srov. odkazy v textu práce, z Encyklopedického slovníku (v seznamu literatury je zřejmě uveden jako Ilustrovaný encyklopedický slovník – jde, předpokládám, o jednu publikaci?), z Wikipedie apod., a nikoli např. z přece jen „zasvěcenějšího“ a do jisté míry normativního Slovníku literární teorie? S tím souvisí i otázka další, podstatnější: je metajazyk vyhovující uchopení poezie v mluveném jazyce dostačující pro uchopení poezie v jazyce znakovém? V čem (čím) vyhovuje, v čem (čím) nevyhovuje? Co o tom diplomantka soudí? Mohla by se k tomu vyslovit při obhajobě?

Autorka se o postižení podstaty poezie pokouší s úsilím, které je sympatické – nicméně v práci je (zvl. pro čtenáře, kteří se pohybují v tradici české versologie) poměrně dost nejasností. To – snad - souvisí i s povahou výkladů o poezii ve znakových jazycích, z nichž autorka čerpá. U obhajoby bych prosila ujasnit alespoň něco.

Jak se jmenuje Leechova práce, na niž se odkazuje na s. 20 (v seznamu literatury ale uvedena není)? Nebylo by lepší čerpat přímo z ní, a ne z jejího popisu v práci jiné? V opoře o Leechovu práci (přesněji: v opoře o její reprodukci) autorka konstatuje, že existují *dva způsoby, jak může být v básních jazyk* (zdůraznila A.M.) *aktualizován. A těmi jsou odchylka a paralelismus* (s. 20), k tomu již dříve také *Nedílnou součástí poezie je jazyková aktualizace, tedy paralelismus a odchylka* (s. 8). Je aktualizace skutečně „vyčerpána“ paralelismem a odchylnou? A jak autorka těmito pojmy/termíny rozumí? Např. paralelismus se v práci vymezuje jako *neobvyklé opakování již ustálených jazykových forem*. Budu-li tedy pětikrát opakovat ustálenou „formu“, např. slovo/znak *dům*, půjde o paralelismus? Zajímalo by mne také, jaký anglický termín odpovídá českému *odchylka* - mohla by to autorka při obhajobě uvést?

V tabulce (s. 20) se ve dvou sloupcích „odlišujících“ odchylnou a paralelismus hovoří (bez jasného vymezení nebo výkladu) o jazyce, významu, obsahu, sémantice, fonologii – mohla by to autorka ujasnit, a to zvl. ve vztahu k výše uvedenému výroku (s. 20), že jde o aktualizaci jazyka? Týká se aktualizace skutečně jen jazyka, resp. jen formální stránky textu/díla? Co ještě „patří“ (viz s. 20) do aktualizace? Na s. 20 se – jakoby v rozporu s výše uvedeným „obsahem“ aktualizace - jmenují ambiguita, neologismy atd. – co zahrnuje ono atd.? A např. ambiguitu by autorka řadila pod hlavičku *odchylka*, a nebo *paralelismus*? A nebo ani tam, ani tam? To jsou základní věci, o jejichž objasnění bych prosila při obhajobě.

Užitečné by bylo, kdyby se autorka vyslovila i k dalším otázkám – zase z nich vybírám jen některé: např. na s. 31 se píše o *pozastavení artikulace* a následně také o *pozastavení mimiky*. V jakém vztahu artikulace a mimika jsou (a co se v práci artikulací rozumí)? Mohla by autorka více než na s. 34 vysvětlit podstatu personifikace (i s užitím příkladu v práci uvedeného) a mohla by vyložit, jak se personifikace vztahuje k využívání dvou druhů prostoru, o němž autorka pojednává na s. 31? Opravdu v českém znakovém jazyce neexistují (s. 39) znaky, v nichž se užívá tvaru ruky odpovídajícího prvnímu písmenu příslušného českého slova (tj. tzv. inicializované znaky)?

Práce kol. Hájkové je kromě jiného – a nutně - také prací „termínovnou“. V této souvislosti vyvstává otázka, jak s termíny v českém textu naložit. Přiklonit se k termínům v naší literární teorii běžně užívaným, a nebo (nějakým způsobem) „kopírovat“ termíny užívané pro popis poezie ve znakových jazycích jinde? Takovými termíny jsou např. vnější a vnitřní poetická struktura – jejich obsah mi není úplně jasný. Mohla by autorka zřetelně vyložit, co jimi označuje (co se jimi označuje), a ilustrovat to na nějakém konkrétním příkladu? K jiným problémům terminologickým: jaký je vztah mezi termíny „storytelling“ a „umělecké vyprávění příběhů“ (s. 16); pokud jde o totéž, proč jsou užity dva různé termíny? Pokud nejde o totéž, jaké rozdíly mezi storytellingem a uměleckým vyprávěním příběhů jsou? Spíše nedbalostí bych připsala užívání (na s. 19) dvou dvojic termínů, totiž *dominující* a *nedominující* ruka a *dominantní* a *nedominantní* ruka. Nebo má jejich užití nějaké oprávnění?

Nedbalostí je v práci bohužel dost: jde o nedostatky pravopisné, zvl. interpunkční (ale např. i storytelling, s. 16), stylizační, typografické (četné překlepy) a vůbec formální (např. v práci je dvakrát zařazena s. 7 – jednou následuje po s. 8), chybí poznámka 43. Mnohé z toho by bylo bez větší námahy odstranitelné - a zbytečně to snižuje hodnotu práce. V této souvislosti bych autorce položila poslední otázku: co označuje termínem pasivní dominantní ruka (s. 22)? A uvádí (na s. 22) Battisonovu podmínku dominance úplně?

Navzdory těmto nedostatkům (jen některé lze vysvětlit skutečností, že čeština je pro autorku cizí/druhý jazyk) je práce kol. Hájkové důležitým prvním pokusem přiblížit české veřejnosti skutečnost, že i v znakových jazycích (a také v českém znakovém jazyce) lze produkovat umělecké texty, a popisem toho, jaké jazykové prostředky a jaké postupy tomuto účelu slouží, resp. mohou sloužit (některé z nich jsou doloženy i na příloženém DVD). Stejně jako jiné bakalářské a diplomové práce, jejichž autoři se řadí do komunity českých neslyšících, je práce Zuzany Hájkové významná i v tom, že přispěje k sebeuvědomování, sebepojetí a sebevymezení kulturní menšiny českých neslyšících.

Závěr: Bakalářská práce Zuzany Hájkové *Poezie v českém znakovém jazyce* splňuje požadavky kladené na bakalářské práce a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová

29.9.2009

Návrh hodnocení: velmi dobře

